



# ‘Windmolens verspilling van 60 miljard’

▲ Windmolens in de mist. Foto Catrinus van der Veer

De plaatsing van windmolens heeft nut noch noodzaak, stelt emeritus hoogleraar Pieter Lukkes. „Het is voor mij onbegrijpelijk dat daar zulke fenomenale bedragen in worden gestoken zonder dat er iets voor terugkomt.”

John Geijp

Nederlands geeft 60 miljard euro uit aan windmolens om daarmee 1,9 procent van de in 2025 benodigde energie groen te produceren. De berekening is van Pieter Lukkes (1931) uit Leeuwarden, emeritus hoogleraar economische en sociale geografie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij trekt ten strijde tegen „de grootste verspilling van gemeenschapsgeld in de geschiedenis van dit land”. Ofwel het voornemen in het Energieakkoord om de komende jaren honderden molens op zee en op land te bouwen om de Nederlandse energievoorziening te vergroenen. Lukkes: „De bevolking wordt geplunderd en belazerd.” Zijn ergernis over windmolens dateert van bijna twintig jaar geleden. Hij verhuisde toen van het Drentse Norg naar Leeuwarden. In het Friese landschap, dat hij aan het begin van zijn carrière als planoloog bij de provincie zo goed had leren kennen, zag hij de ene na de andere windturbine

verrijzen. Lukkes: „Vanuit het oogpunt van ruimtelijk ordening vond ik ze storend en lelijk. Als ze nou stil hadden gestaan, was het nog tot daaraan toe geweest. Draaiende molens domineren het landschapsbeeld. Ze trekken je aandacht. Het verhaal wilde toen ook al dat ze nodig zijn omdat de fossiele energie opraukt en de aarde door de CO<sub>2</sub>-uitstoot warmer wordt. Iemand vertelde mij zelfs dat de waddeneilanden onder water zouden komen te staan, als er niets zou gebeuren. De voorstanders zeiden ook dat de turbines niet storend in het landschap zijn, als je ze langs wegen en sloten plaatst. Onzin natuurlijk. Ik dacht: Als je op basis van leugens een product verkoopt, dan moet ik dat product eens nader bekijken.” Sindsdien laat Lukkes weinig gelegenheden onbenut om de opmars van windturbines te keren. Maar nooit eerder dreigde in de visie van de professor groter onheil dan nu. Het door ruim 40 organisaties ondertekende Energieakkoord voorziet in een enorme groei van windenergie: zo’n 1100 molens op zee en een kleine 2000 molens op land met een vermogen van respectievelijk 4500 en 6000 megawatt. Het is voor hem het dieptepunt in een ‘chronique scandaleuze’. De windmolens produceren stroom die niet nodig is en ze dragen ook niet bij aan vermindering van de CO<sub>2</sub>-uitstoot, aldus de professor.

Lukkes: „Dat Energieakkoord is met heel verstrekkende consequenties. Als je van de mensen die komende vijftien jaar 60 miljard euro wilt hebben, is het geen domme gedachte dat daar iets nuttigs tegenover moet staan. Maar dat is niet het geval. Het akkoord omvat ook geen scenario voor de toekomstige energievoorziening. Het gaat bovendien voorbij aan wat aan oplossingen voor het CO<sub>2</sub>-probleem in de pijplijn van de wetenschap zit. Ze zijn druk bezig een manier te vinden om dat spul af te breken. Waarschijnlijk is een fractie van de subsidie aan windenergie

voldoende om dat doel te bereiken.” Het begint wat Lukkes betreft allemaal met de theorie dat de aarde door de CO<sub>2</sub>-uitstoot gevaarlijk veel warmer wordt. Hij laakte prognoses van het ‘Intergovernmental Panel on Climate Change’ over het verwachte broeikas-effect. Die zijn doorgaans leidend waar beleid tegen de CO<sub>2</sub>-uitstoot aan de orde is. Lukkes: „Dat instituut voorspelt dat de temperatuur deze eeuw stijgt met 0,3 tot 4,8 graden Celsius. Zo’n marge is toch veel te groot om er beleid op te voeren. Hoe amateuristisch! Stel je eens voor dat je in een winkel vraagt naar de prijs van een fiets, en als antwoord krijgt: ergens tussen de 400 en 9000 euro. Geen mens die zo’n reactie serieus neemt.” Lukkes zegt dat statistieken van de temperatuur op aarde pieken en dalenlatenzen. Lukkes: „In 1970 dacht men nog dat er een nieuwe ijstijd zou komen. In de periode 1980 tot 2000 is er een periode geweest van opwarming. En toen is al die commotie over de opwarming begonnen.” De emeritus hoogleraar is

zelf ook met de statistieken aan de slag gegaan. Hij voorziet een opwarming van de aarde tussen 2000 en 2100 met een graad. Dat is ruim beneden de twee graden, volgens de internationale verdragen de maximale opwarming die de aarde verdraagt zonder dat zich rampen voltrekken. „Die limiet is helemaal niet wetenschappelijk bepaald. Het is gewoon een onderhandelingsresultaat.” Hij constateert dat bij het huidige anti-CO<sub>2</sub>-beleid de inzet van windmolens de uitstoot bevordert. Dat hangt samen met het zogeheten emissiehandelssysteem. Om CO<sub>2</sub> te mogen uitstoten, moet je rechten kopen. Zo hoopt Europa de uitstoot te beperken. De emissierechten die onnodig zijn voor de productie van windenergie, komen beschikbaar voor vervuilende energieproducenten. Lukkes: „Het werkt net als bij een melkquotum. Als een boer stopt, wordt de melkplak niet kleiner. Hij verkoopt dan zijn quotum aan zijn buurman. En is de melkplak groot als vanouds.” De mens overschat de invloed die



Pieter Lukkes: „Het is vechten tegen een doctrine.” Foto Laurens Aay

## Paspoort

**Naam:** Pieter Lukkes  
**Woonplaats:** Leeuwarden  
**Geboorteplaats en -datum:** Schoterland 1931  
**Burgelijke status:** getrouwd  
**Opleiding:** Geografie Universiteit Utrecht. Doctoraat aan dezelfde universiteit.  
**Carrière:** planoloog bij provincie Friesland, directeur maatschappij voor projectontwikkeling in Utrecht, hoogleraar economische en sociale geografie aan de Rijksuniversiteit Groningen

hij kan hebben op het klimaat, zegt de professor. Lukkes: „Wat Europa kan doen is zo minimaal. Volgens het Planbureau voor de Leefomgeving is de jaarlijkse mondiale CO<sub>2</sub>-uitstoot zo’n 34,5 miljard ton. Allen China neemt daarvan al 30% voor zijn rekening. De totale uitstoot zou terug moeten naar 25 miljard ton. Maar hoe bereik je dat als China per jaar 600 miljoen ton CO<sub>2</sub> meer uitstoot zoals tussen 2006 en 2012 is gebeurd?”

Lukkes heeft becijferd wat de beoogde windparken op zee de burger gaan kosten. Hij heeft daarbij als uitgangspunt genomen de kosten, subsidie en het vermogen van het windpark Gemini dat ten Noorden van Schiermonnikoog komt (investering 2,8 miljard euro, subsidie 4,5 miljard euro en vermogen 600 megawatt) en het windpark op land dat bij Dijk (427 megawatt) dankzij een miljard euro subsidie verrijst. Hij heeft een complex som gemaakt die rekening houdt met de fiscale aftrek die geldt voor investeringen in dergelijke

## Rond angst voor opwarming van de aarde is een hele industrie ontstaan

lijke projecten, de dure noodzakelijke bekabeling, afschrijvingen op bestaande centrales en het verlies aan elektriciteit tijdens het transport. Hij heeft zijn cijferwerk laten controleren door negen deskundigen. „Ik kom op een onkostenpost van 73 miljoen euro voor de samenleving. Voor de zekerheid heb ik daar 20 procent afgehaald. Dan kom je op 60 miljard euro. Daarvoor wordt in 2025 dan 1,9 procent van de totale energieverbruik in Nederland geproduceerd. Natuurlijk kan ik me er bij mijn berekeningen wat naast zitten. Het gaat om de orde van grootte. Over veel kleinere bedragen wordt uitvoerig gediscussieerd. Er zijn van dat geld zo veel belangrijker dingen te doen. Stop dat geld in innovatie en onderzoek dat betere oplossingen oplevert. Aan de Universiteit van Nijmegen loopt een onderzoek dat 750.000 euro kost naar het afbreken van CO<sub>2</sub>. Dit kan leiden tot oplossingen voor het CO<sub>2</sub> probleem waarmee in het starre energiebeleid nog nooit rekening is gehouden. Bekijk ander manieren op om energie op te wekken. Het maakt me pissig dat mooie landschappen en het IJsselmeer met die windmolens worden verpest.”

Hoe verklaart u dat er relatief weinig verzet tegen die plannen is? Lukkes: „De materie is buitengewoon ingewikkeld.” Hij loopt dan even weg en komt terug met een gezamenlijke poster van energiebedrijf Essent en het Wereld Natuur Fonds (WNF). De tekst: „Hoe veel jibberen heeft u al gered?” De suggestie dat de Noordpool op smelten staat en je dat met windenergie kunt voorkomen maakt hem boos. „Als je bijna dagelijks dit soort dingen ziet, mag je niet meer kritisch over zijn. Er is miljoenen gestoken in de ‘brainwash’ van de mensen. Bovendien: de agressie waarmee bezwaarmakers tegen die windparken worden benaderd is intimiderend. De processen en bedreigingen waarmee die mensen te maken krijgen zijn niet gering. Ze zijn ook wel afgekoht. Voor geld is veel te koop.”

Het Energieakkoord is getekend door ruim 40 organisaties en moet democratisch door de Tweede Kamer worden goedgekeurd. Lukkes: „Maar niemand is iets gevraagd. Het is vechten tegen een doctrine. Rond de angst voor de opwarming is een hele industrie ontstaan; milieuorganisaties, veel banken, windturbine-ontwikkelaars. Ik kan het niet bewijzen, maar heel veel van die partijen zitten niet te springen om de oplossing van het CO<sub>2</sub>-probleem.”

Beschouwt u zichzelf als een klimaatcepticus? „Nee, die status heb ik niet. Ik weet te weinig van het klimaat. Maar ik ben niet op voorhand een gelovige als men mij vraagt dat te zijn. Ik tuon in mijn brochure aan dat het nu een noodzaak van windenergie ontbreekt. Het is voor mij onbegrijpelijk dat daar zulke fenomenale bedragen in worden gestoken zonder dat er iets voor terugkomt. Besteed dat geld aan onderzoek naar betere oplossingen.”